

Nr 380.

Av herr **Hagberg** i Luleå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 197, angående fortsatt förstärkning av flygvapnet.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 197 föreslås en ytterligare utbyggnad av flygvapnet på bekostnad av andra delar av försvarsorganisationen. Därjämte anges vissa riktlinjer för en ny begränsad försvarsutredning, vilken för övrigt redan tillsatts. Dennas uppgift anges vara att göra en avvägning mellan försvarsgrenarnas utgifter liksom i fråga om andra utgifter som ha samband med det totala försvaret.

Propositionen utgår därvid från att försvarets samlade utgifter icke på längre sikt böra ta större andel av nationalinkomsten än för närvarande, varvid omkring 800 milj. kronor per år anges som en utgångssiffra.

Redan nu kan sägas att om flyget utbygges i enlighet med fjolårets principbeslut, för vars förverkligande det nu aktuella förslaget kan betraktas som ett viktigt steg, innebär detta på längre sikt en ökning av flygets budget, icke med angivna omkring 40 milj. kronor utan snarare det dubbla beloppet. Även civilt försvarets kostnader anses böra inräknas i den ovan angivna totalsumman för försvarsutgifterna.

Därför ställes utredningen inför uppgiften att föreslå en motsvarande minskning av arméns och kanske i någon mån marinens årsanslag.

Det förefaller redan med hänsyn härtill vara en alldeles bakvänd metod att först bygga ut en försvarsgren och sedan låta en utredning ta itu med avvägningsuppgiften.

Själva huvudfrågan måste dock vara: Stärkes landets försvar genom en utbyggnad av flygvapnet på arméns bekostnad?

Enligt vår mening är motsatsen fallet. Ett land som Sverige med dess stora yttinnehåll, dess kuperade och skogiga terräng kan aldrig militärt nedkämpas från luften, om dess landstridskrafter äro rationellt uppbyggda och folket vill fortsätta kampen. Läger man däremot huvudvikten vid något tusental flygande yrkesmän och försummar möjligheten att utnyttja det för försvaret viktigaste, landets levande försvarskraft, blir en angripares uppgift väsentligt underlättad.

Denna uppfattning har till fullo bekräftats av det andra världskrigets erfarenheter (för att nu inte tala om de aktuella erfarenheterna från Grekland och Kina). Dessa erfarenheter visade att flygvapnet är det minst ut hålliga och det mest sårbara av vapenslagen. Små och medelstora länder, ja även en stormakt som Frankrike, hade icke någon nytta av sina flygvapen. Mot en angripande stormakt, som verkligen utnyttjade sin flygöver-

lägsenhet och som redan i det inledande skedet inriktade sig på att krossa det sårbara flyget, hade deras flygvapen ingen chans. Däremot visade de sig trots förkrossande inledande nederlag kunna återuppta och fullfölja kampen mot fienden. Om angreppsmetoden i ett nytt krig skulle likna dem som kommo till användning under det andra världskriget, och det finns inga tecken som peka i annan riktning, skulle alltså flyget och andra sårbara mål bli de första objekten för angreppet. Ingenting talar heller för att dessa inledande slag komma att få mindre effekt än motsvarande under det andra världskriget.

Man måste alltså även under mycket gynnsamma krigsbetingelser, d. v. s. om inte flyget kvaddas redan första dagen, räkna med att allra minst en fjärdedel av tillgängliga flygplan förbrukas i månaden.

I propositionen bestrides möjligheten att under kriget tillföra flygvapnet nya stridsmaskiner från den svenska industrien. Möjligheten att genom import kompensera förlusterna torde vara minimal. Andra världskrigets erfarenheter visade nämligen att de ledande stormakternas flygvapen först under ett sent skede av kriget nådde full utveckling. Detta betyder att ett svenskt flygvapen, hur starkt det än vore dagen före ett krigsutbrott, skulle vara bortsopat när flygkriget satte in för fullt.

Kungl. Maj:ts förslag liksom fjolårets principbeslut innebär alltså att man koncentrerar ansträngningarna på att skapa ett vapen, som dels är starkast dagen före ett krigsutbrott, dels också är dyrast i fred och som man av många skäl måste befara bli kvaddat redan under de inledande krigshandlingarna.

Här diskuteras självfallet icke frågan om den svenska försvarsmakten bör disponera ett flygvapen eller ej. Det är oss fjärran att förneka betydelsen av ett flygvapen i en ändamålsenligt uppbyggd försvarsorganisation.

Icke heller diskuteras själva tillvägagångssättet för utbyggnaden, därest man kommit till den slutsatsen att en sådan utbyggnad är nödvändig och möjlig av ekonomiska skäl. Det kan erinras att endast den kommunistiske medlemmen av 1945 års försvarsutredning pekade på att en ökning av antalet flygplan i flottiljerna vore möjlig och ekonomiskt mest rationell vid en eventuell utbyggnad av flygvapnet, liksom att man i besparingssyfte kunde på den vägen begränsa organisationen utan att minska det samlade antalet krigsflygplan.

Jämför man den dåvarande flygexpertisens ovilja mot en sådan besparingslinje med dess nuvarande entusiastiska försvar för själva metoden, vilken säges innebära inte endast en femtioprocentig ökning av antalet flygplan i flottiljen utan därtill ger denna en ändå mer ökad slagkraft, måste man uppmärksamma omvärderingen. Å andra sidan inge sådana kastningar i sakkunskapens uppfattningar tvivel om allvaret och den grundliga förhandsprövningen av dess rekommendationer till regering och riksdag. En

liknande åsiktsglidning synes ha ägt rum i flygexpertisens uppfattning, när den för tre år sedan ansåg 25 jaktflottiljer vara ett anspråkslöst säkerhetskrav, men nu finner en utbyggnad av tio jaktflottiljer med femtio procent plus två nattjaktflottiljer ge ett relativt tillfredsställande flygskydd.

Ännu en fråga synes oss böra uppmärksammas. I propositionen talas om att den nuvarande försvarsorganisationen kostar 800 milj. kronor per år. Denna siffra är oriktig och räknar inte med de stora engångsanslag som bli ofrånkomliga därest den nuvarande organisationen skall vidmakthållas och icke förvandlas till ett skal utan kärna. 1945 års försvarskommitté rekommenderade en organisation som skulle kosta 810 milj. kronor. Statens organisationsnämnd påpekade att denna krigsorganisation i verkligheten skulle komma att kosta 1,1 miljarder kronor. Den organisation som nu består är icke obetydligt större än den 1945 års försvarskommitté rekommenderade. Utan att drastiska beskrningar genomföras representerar därför den nuvarande försvarsorganisationen med den utbyggnad av flyget som i princip beslöts föregående år försvarsutgifter, som på längre sikt torde röra sig mellan 1,1 och 1,2 miljarder kronor.

Om riksdagen alltså fasthåller vid att en förändrad försvarsorganisation inte bör kosta mer än omkring 800 milj. kronor, vilket vi anse vara en alltför tung försvarsbörda med tanke på den svenska krigsmaktens relativt sett väldiga styrka, bör en utredning om fördelningen av försvarsutgifterna mellan försvarsgrenarna inklusive civilförsvaret icke i förväg bindas genom beslut att utbygga flygvapnet ytterligare, när detta måste ske på bekostnad av andra delar av riksförsvaret och speciellt på bekostnad av landstridskrafterna, som dock representera $\frac{1}{5}$ av landets levande värnpliktiga försvarskraft. Dessutom borde det vara synnerligen angeläget att statsmakterna, innan så kostnadskrävande beslut fattas, klargöra vad i verkligheten den nuvarande försvarsorganisationen kostar.

Med hänvisning härtill föreslås,

att riksdagen, i avvaktan på den tillsatta utredningen om avvägningen och fördelningen av försvarskostnaderna, måtte besluta avslå förslaget om en ytterligare utbyggnad av flygstridskrafterna.

Stockholm i april 1949.

H. Hagberg

i Luleå.

F. Lager.

K. Senander.

O. F. Persson.

Erik Karlsson.
